

شرحی از تابلوی نقاشی شاه عباس و ولی محمدخان ازبک | معروفترین تابلوی تالار کاخ چهلستون

از جمله تابلوهای معروفی که در تالار کاخ چهلستون وجود دارد می توان به تابلوی شاه عباس و استقبال او از ولی محمدخان ازبک اشاره کرد. این تابلو که نشان از روابط گرم و گسترده ایران و ترکمنستان دارد، در نوشته های مختلف این گونه توصیف شده است. باید ذکر شود که این نوشته زبانی قدیمی دارد:

هنگامی که ولی محمدخان بر سریر (تخت) سلطنت ماوراءالنهر و ترکستان جلوس کرد (برای سلطنت انتخاب شد)، برادرزاده های خود امام قلی سلطان و ندر محمدخان فرزندان دین محمدخان را به ترتیب به حکومت سمرقند و ولایات واقع در جنوب رودخانه جیحون منصوب کرد. مدتی نگذشت که آثار خلاف (اختلاف) بین آنها ظاهر شده و پس از مدتی جنگ و کشمکش ولی محمدخان از امام قلی سلطان برادر زاده خود هزیمت یافته (شکست خورده) با فرزندش رستم محمد سلطان از معبر چهارجو به قلعه چهارجو آمده و با سیدنفر از همراهان متوجه مرو شد (به سمت مرو رفتند). محراب خان حاکم مرو جریان ورود خان ازبک را به اطلاع شاه عباس رسانید و از فرمانروای ترکستان به گرمی پذیرایی کرد. ولی محمدخان از مرو متوجه مشهد شد و پس از بیست روز توقف، آهنگ عراق کرد (به سمت عراق سفر کرد)، از بسطام تا سمنان و خوار (نام شهری در نزدیکی سمنان)، فریدون خان، حاکم گرگان، مأمور پذیرایی بود. در خوار، علیقلی بیک خان ایشیک آقا سیباشی شاملو که از اصفهان رسیده بود مهمانداری خان ازبک را به عهده گرفت و وقتی که به خطه کاشان رسیدند اهالی کاشان میدان شهر را چراغانی کرده و مقدم او را تهنیت گفتند و خان ازبک پس از سه روز توقف در کاشان در آغاز سال ۱۰۲۰ هجری عازم اصفهان، پایتخت شد.

به دستور پادشاه قرار شد مراسم استقبال رسمی و تشریفات لایق از ولی محمدخان به عمل آید. روز ورود وی از شهر اصفهان تا قریه دولت آباد بیست هزار نفر تفتگچی در دو صف ایستادند و چهار بازار اطراف میدان نقش جهان و قیصریه و قهوه خانه ها و خیابان را آیین بندی کردند. شاه عباس با امرا و ارکان دولت از جمله الله وردیخان و الله قلی بیک قورچی باشی و ندرمحمدخان شهردار به استقبال رفت. چون به ولی محمدخان رسید از پیاده شدن او ممانعت کرده سواره با وی مصافحه کرد (دست داد). در منزل دولت آباد، آفاکمال دولت آبادی از بزرگان قریه استدعا کرد که پادشاه به اتفاق مهمان خود لحظه ای برای استراحت به منزل او فرود آیند، از جاده تا منزل وی با فرشهای عالی مفروش شده بود و وی به طور شایسته و بایسته به لوازم ضیافت پرداخت (مهمانداری کرد). در شهر اصفهان منازل عالی جهت سکونت خان ترکستان و همراهان وی اختصاص داده شده بود و علی قلی خان طبق دستور، به مهمانداری وی تعیین شده بود.

شاه عباس به افتخار مهمان خود ولی محمدخان جشنهای شاهانه ترتیب داد و مطربان خوش آهنگ و نوازندگان تیز چنگ به نوای دلگشا زنگزدای خواطر (جمع خاطر) گشته، حوروشان عراقی و خراسانی به رقاصی درآمده خرامش و جلوه‌گری آغاز نهادند.

مؤلف تاریخ عالم آرای عباسی^۱ نوشته است که از طرف پادشاه به صورت مکرر مراسم آتشبازی و چراغانی در میدان نقش جهان به افتخار ولی محمدخان ترتیب داده شد و از جمله به آتش بازیهای عجیبی که توسط فیل بزرگی انجام می شد اشاره دارد:

در حین آتش دادن و توپ انداختن، از آن کوه پیکر آتش خوی زمین نورد بادپا (توصیفات می که از فیل می کند) حرکات عجیب و حمله‌های مهیب مشاهده می شد و موجب انبساط خاطر خان ترکستان و حاضران بساط اقدس (همایونی) می گردید.

اسکندر بیگ ترکمان نوشته است که در اول تیرماه آن سال ولی محمدخان به اتفاق شاه عباس در خیابان چهارباغ به تماشای جشن آب پاشان نشستند و در آن روز بیش از صد هزار نفر در خیابان چهارباغ جمع آمده به یکدیگر آب می پاشیدند. ولی محمدخان به استظهار اخباری که از ترکستان می رسید (از اخبار ترکستان مطلع می شد) و مشعر بر آن بود که ورود وی را انتظار داشتند (فهمید که منتظر ورود او در ترکستان هستند) از شاه عباس اجازه مراجعت خواست و تقاضا کرد که فقط پادگان خراسان در موقع لزوم به وی کمک کنند. چون خود شاه عباس هم عازم آذربایجان بود روزی که منجمین ساعت را خوب تشخیص داده بودند و او در اردوگاه در کنار زاینده رود استقرار یافته بود (اردو زده بود)، ولی محمدخان را به حضور طلبیده با یکدیگر صحبت‌های خصوصی کردند و از طرف پادشاه زینل بیگ خان شاملو مامور شد که تا خروج از سرحد (مرز) ایران در ملازمت (همراهی) ولی محمدخان باشد.

---

^۱ تاریخ عالم آرای عباسی، کتابی در شرح تاریخ پادشاهان صفوی به قلم یکی از دبیران دربار صفوی، اسکندر بیگ ترکمان است و دوره سلطنت شاه اسماعیل اول تا انتهای پادشاهی وی را پوشش می دهد.